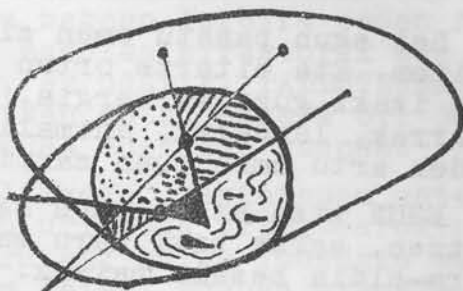

MUNDUA

NOLA SORTU ZAN

Izkutu orretxen billa dabil tza gaurko astronomilari, geologari eta beste jakintsu asko ta asko. Makiña bat uste zar utzi eta berriak asmatu egin dituzte lurraren sorrera nolabait ikasteko. Beti, ordea, "baiña" zuztarren batek galazten die beren teorieri siñiste osoa ematea. Ain zuzen ere, orrexegatik dira teori eta ez gertakizun.

Ez uste izan alabaiña, atzo goizeko jakin-miñak diranik auek. Bai zera! Orain zazpi milla urte idatzita zizuzten ejipto eta sumeritarrak beren kosmogoni-usteak. Ori, idatzi; euki, berriz, auskalo noiztik. Gizonak pentsatzeko almena duanekoxetik, bai!

Jakiña, leengizon aiek begi utsa besterik etzuten mundu zabaleko gertaerak ikasteko. Ala ta guztiz ere, eratu zituzten beren teoriak; eta mitoari tarte aunditxo emanda benik, explikatzen zuten nolabait, beintzat, munduko izadien jatorria. Israel ez beste erri guztientzat, Jainko ziran zeruko argiak.

Orain 3.500 bat urte asi ziran israel-

darrak: "Eguzkia, illargia ta izarrak Jainko ez baiña gauza utsak, sorkari utsak zirala" esaten. Eta teleskopioaren txulotik begia luzatu besterik ez daukagu, materizko pelota argi aundi batzuk baiña ez dirala jakiteko. Etzuan gizonaren buruak asmatu egi ori; Jainkoak berberak goiagertu zion: "Ni nazu Jainko bakarra eta ez duzu gurtuko besterik".

Aoz ao ibilli ziran aurrena egi oiek. Gero idatzita jarri zituzten; eta B I B L I A izenarekin ezagutzen ditugun Liburu Santuak dira. Biblia Jainkoaren itza da, eta berorrek esaten duana egia. Mundua, Jainkoak egin zuala esaten digu; eta nola sortu zuan ere kontatzen digu poliki asko.

Sei egun pasatu omen zituan Jainkoak mundua egiten. Eta bitarte ortan sortu omen zituan diran izaki guztiak: argia, itxasoak, eguzkia ta izarrak, landarak, animaliak eta gizona. Gero atsedean artu omen zuan zazpigarren egunean.

EGUN itza ez da emen 24 orduko tartea bezela artzen, egite bati buru emateko bear izan dan denbora-aldia bezela baizik.

Teleskopioa etorri bitartean, orrelatsu jarraitu zuten munduaren sortze usteak. Gero, ordea, begi luze ortatik zerua miazten asi ziran, eta Idazteunaren kontra jeiki ziran fedegabeak istillun: Bibliak eztuala egia esaten munduaren jatorria edestekoan; ipui-liburu bat zala. Sei egun ez baiña milla ta milloika urte asko igarota zirala lurraren asieratik gaurko egoerara etorri baiña lenago. Katoliko jakintsuek ere ikusten zuten ori, eta larritu ere egin ziran dexente, kokka ori nola berdinduko ote zuten ezin asmatuz.

Jakintzaen ume-donborako ostikoak ziran. Eldu ziran geroago oiek ere; eta nerbioak lasaitzeko eta korapilloa egoki eskatzeko beta eman zien denborak jakintsuei. Ura zan, berriz, ikus-teko gauza! Geologia eta Genesi'a alkarren kontra zeudela? Azken azkeneko teoriak esaten dutena bera dio Genesi'ak-eta! Elkartu ditzagun biok bai, eta ikusiko dugu zeñen pillito konpontzen diran bata bestearekin.

"ASIERAN, ZERU-LURRAK SORTU
ZITUAN JAINKOAK; LURRA, GAUZA NASI-
MASIA ETA EZERGABEA ZAN; ETA ILLUN-
TEAK ZEUDEN ABISMOAREN GAIÑEAN"...
(Gn. 1, 1-2).

Olaxe kontatzen digu Idazle Deunak munduaren sorrerako lenengo aldia. Gaurko geologariak, berriz, onoko au erakusten digute. Mundua ez da betidanik. Etengabe aldatzen ari da, eta betiko balitz al ditezken aldaketa guztiak eginda izango zituzken, eta erabateko gelditasunera iri-
txita egongo zitzaken. Noizbait asia da, ba. (1)

"Zeru-lurra Jainkoak sortu zituala" esatean, berriz, dan materi guztia Jainkoak iratzana dala besterik ez du esanai Genesi'ak.

Jakintsuen esatez, materi ori, forma gabeko zera bat zan estriña. Partikula edo zipitxez osatuta zegoan, laino-tankerakoa zan; geldia zan, argi gabea, otza; oso lasaia, urria eta bakana. Gero, Jainkoak eraginda edo bere baitako indarrez mugitzen asi zan materi ori. Idea au nolabait adierazteko, "Jainkoaren arnasa uren gaiñean zebillela" esaten digu Genesi'ak.

"ETA ESAN ZUAN JAINKOAK: EGIN
BEDI ARGIA; ETA EGIN ZAN ARGIA" (Gn
1,3).

Materia mugitzen asi zanean, elkar jotzen eta igurtzitzen asi ziran kipitxak, eta berotu egiten zuten batak bestea. Ari zira elkar berotu eta berotu, eta guri guri eginda gelditu ziran azkenean: eta argi ematen zuten. Ez ori bakarrik. Azkengabeko burruka ori asi zanean, batzuk bateraka eta besteak kontraka jiratzen zuten materi-puxkatxoak; eta erabat nastu ziran. Sortu ziran nukleo edo buru batzuk, eta oien inguruan trinkotzen eta tupitzen asi zan materia. Orrela sortu ziran izar-taldeak edo sistemak. Gure sisteman, Eguzkia zan nukleoa. Materi pilla ikaragarria bildu zan orren inguruan. Pluton'en ibiltokia bitarterainoko guztia materi gurituz beteta zegoan. Bola aundi aundia baten antza-edo zeukan.

Materi mordo guztiori jira ta buelta zebillen bere ardatzaren inguruan. Aundiegia zan, ordea, eta periferi aldeko materia urrutiegi zegoan erditik, nukleoaren indarrak ondo lotua eukitzeko. Orregatik, urrutieneko zenbait puntuetan, kolokaena zeudenetan inola ere, nukleo berriak sortu ziran; eta auen jiran trinkotu zan aldamenetako materi puska aundi bat. Nukleo berri auk, erdiko nukleo nagusiaren inguruan bueltatzen asi ziran.

Izar piztua zan Lurra ere garai artan. Eta aldi luze luze batean argi zuria ematen zuan. Gero, argi oria ematen asi zan. Urrena, argi gorria. Azkenik itzali egin zan; eta Eguzkiak ematen zion argiarekin bizitzen asi. Aldaketa ortantxe jarri diteke Genesi'ko ura: "illunetatik banatu egin zuan Jainkoak argia" (Gn 1, 4).

" ETA ESAN ZUAN JAINKOAK:
EGIN BEDI MUGA-TARTE BAT UREN ARTEAN,
ETA BANATU BITZA UR BATZUK BESTEETATIK;
ETA EGIN ZUAN ORTZIA JAINKOAK; ETA BANATU EGIN ZITUAN ORTZIAZ BEEKO URAK ETA GOIKO URAK. ETA OLAXE EGIN ZAN" (Gn 1, 6-7).

Geologiak diogunez, Lurra etzan kolpean itzali; piskanaka piskanaka eta aldatze luzearen buruan baizik. Lurraren nukleoa sortu zanean, gai pisuenak erdira joan, eta ariñenak gelditu ziran azalean. Estrina, lurrun-antzean zeuden danak. Gero, bero-mailla jakin batera iritxi zanean, salda tankeran jarri ziran gai batzuk. Oztu zan geiago oraindik, eta salda orren gaineko zenbait gai mamitzen asi ziran; eta tortika edo azal bat sortu zan. Oso biguña eta melarra zan aurreneko azal ori; lurraren barrutik sortzen ziran zartetakoak aixa puskatzen zuten. Gaurko su-mendietan izan oi diran astinduen tankerako fenomenuak ziran. Askoz ere gogorragoak izatea beste alderikan gabe.

Lurra oztenago zijoan eran, lodiagotzen eta sendoagotzen ari zan gaineko tortika. LITOSFERA esaten diote jakintsuak tortika orri. Oraindik ordea, lurrunetan zeuden, ura ezezik, beste gai asko ere; oiek saldagiteko ainbat otz ez bai-

zuan artean egiten. Garai artako eguratsa, laino lodi-beltza besterik etzan; eguzkiaren argiari etzion batere pasatzen uzten.

Temperatura egokitu zanean, lurrunetan zeuden urak kondensatu, eta euritan jausi ziran. Olaxe eratu ziran lenengo itxasoak. Eurite ikaragarriak izan omen ziran aldi ortan; baiña ez uste izan aideko ur-laiño guztiak urtu ziranik. Ez. Mordo aundia geratu zan, artean, lurrun-itxuran. Dana dala asko arindu zan aidea; eta euritu etziran ur-laiñoak, gero ta lurretik urrutiago igo ziran. Orrela, tarte aundia egin zan itxasoko uren ta laiñoetako uren artean. Tarte orri FIRMA-MENTUA (ortzia) esaten zioten Genesi'a idatzi zaneke garaietan.

" ETA ESAN ZUAN JAINKOAK: BILDU BEDI ZERUPEKO UR GUZTIA TOKI BATEAN, ETA AGERTU BEDI LEGORRA. ETA OLAXE EGIN ZAN" (Gn 1, 9).

Itxasoak sortu ziran ezkeretik eratu diran lenengo lur-mailla edo estratoak, beekantik silurikoa bitartean daudenak dira. Lurtortika ortan ez da ageri legorreko ondarren arastorik; itxas-ondar dira danak. Ortik ez da ateratzen: garai artan legorrik etzanik; izatekotan ere oso eskaxa zala, baizik. Lurbira guztia itxaso zala esan diteke orregatio.

Aro guzti onen luzean, txit ugaritu ziran lurraren erupzioak. ENDOSFERAN, edo azal gorraren azpian zeuden gai asko, irten egiten ziran salda irakiñen antzean. MAGMA otsegiten diote salda orri geologariek. Ori gogortzen zanean, magma-pilla aundia eginda gelditzen zan. Itxasoko uren goibera baiño altuagoak ziran, eta uretatik gora jasotzen zuten beren tontorra. Urtokiak, beerriz, beeran gelditu ziran. Orrela sortu ziran mendiak; eta banatuta geratu ziran itxasoa eta legorra.

" ETA ESAN ZUAN JAINKOAK: EMAN BITZA LURRAK AZIAK, ETA ZEIN BERE KLASETA-KO AZIDUN BELARRAK; ETA ZEIN BERE MOTATAKO AZIDUN FRUTA-ARBOLAK. ETA OLAXE EGIN ZAN" (Gn 1, 11).

Aurreneko itxasoak egin baiño lenago, bero aundiegia zan Lurrean bizidunik egon al izateko. Gero batean, itxaso irakindu aiek piska bat oztu ziranean, orduan agertu ziran lenengo landarak. Geologi-maillak ikertzen baditugu, arritzeko batekin topatuko gera. Animaliak, landarak baiño lenagoko maillatan arkituko ditugu. Aldrebes dirala ez digu, ba, esaten Genesi-liburuak? Nola konpondu ori? Oso samurra. Animalien aztarnak baiño lenago landara-arrastorik ez arkitzeak ez du esanai, beste gabe, aiek baiño lenago landararik etzanik. Ba-zirala esateko, berriz, susmo eta zantzu asko eta aundiak ditugu. Ona batzuk.

Fosilak ematen duten kontuan, belar jale ziran aldi aietako animalia geienak. Belarrik eta landararik ez bazegoan, zer jaten zuten orduan? Gaiñera au: lurra eta lurreko meatz-gaiak dira bizitzari jaten ematen diotenak. Baiña animaliak ezin dezazke gai oiek lurretik artu eta bere-artan jan. Esate baterako: bai abereak eta bai gizonak burniaren eta karearen bearra daukate osasunez bizitzeko. Baiña ez gera karaarri edo burni puska bat artu eta sagarra bezela jaten asten. Burni ori eta kara ori aldatu egin bear dira, transformatu, organizatu, gero guk geuretu ta asimilatu al izateko. Aldatze ori, landarak egiten diete beren klorofilaren bidez. Landarak gero jan, eta oieta-tik artuko dugu guk, bear dugun karea eta burnia. Gaiñera, ikatz-maillak ere ba-daude, eta oiek ere landaraen ondarrak dira. Orra, ba, señale argi askoa, animaliak baiño lenago landarak ba-zirala esateko.

" ETA ESAN ZUAN JAINKOAK: IZAN BITEZ ARGIAK ZERUKO FIRMAMENTUAN GABA TA EGUNA BANATZEKO; ETA SASOIEK, EGUNEN, ETA URTEEN EZAUGARRI IZATEKO; ETA ARGIARENAK EGINGO DITUZTE ZERUKO FIRMAMENTUAN LURRARI ARGI EMATEKO. ETA OLAXE EGIN ZAN " (Gn 1,14-15)

Lurra izarbeltz egin baiño lenago eguzkia ba-zala esan ez dugu, ba, gorago? Bai. Baiña kontuan euki emen: laugarren egun ontan, sortzea ez baiña denboraren banatzaille eta argi izatea ematen diola Jainkoak Eguzkiari.

Lurrean bizitza agertu zanetik onako denbora guztia, lau alditan banatu dute geologariek:

AURREN-AROA, BIGARREN-AROA, IRUGARREN-AROA eta LAUGARREN-AROA. Geologian goitik beera kontatzen diran adiñak: azpirago eta zaarrago, gaiñerago eta gazteago. Aaztu ditzagun azkeneko iruak; goazen AURREN-ARORA.

Gaiñeko lur-tolestua belbeltza arkituko dugu: ikatzarria da. Arri beltz ori dana, aspaldi batean landara izandakoa da. Orain ere ezagun dute. Batzu batzuk 30 metro eta geiago luzekoak ziran. Gaurregungo animaliak eta landarak ez dira berdiñak toki otz eta toki beroetan. Bakoitzak bereak ditu. Garai aietan etzan ola. Bai landarak eta bai animaliak, berdin berdiñak ziran naiz poloe-tan, naiz ekuador-aldean. Batean esateko: tenperatura berdiña zegoan lurbira osoan AURREN-AROGuztian. Urte sasoiaren arrastorik ere ez da ageri: etzan negurik, ez udarik. PALEOTERMAL FENOMENUA esanda entenitzen dute jazoera ori jakintsuek: BERO-BERDINTASUNA euskeraz esanda.

Au litzake, jakintsuen ustez, orren zergaitia. Aideko urlañoak urtutzearekin galanki arindu zan eguratsa; baiña lodiegia zan artean. Gas eta lurrun geiegi zegoan atmosferan eguzkiaren argiari zuzen zuzen lurrera etortzen uzteko. Bai eguzki-argia eta bai beroa atmosferara iritxi bezin laister, zeartzen asten ziran; eta egurats lodi-estu artan refraktaturik, indar berdin berdiñean allatzen ziran, toki guztietan, lurraren tortik-azalera. Arrazoi beragatik, ezin zitekean antzeman eguna noiz asten eta noiz bukatzen zan: egunsentia eta inularrea bata bestearen segidan baizetozen. Illargia eta izarrak, berriz...; olakorik ba-zanik ere etzekian lurra orduan.

Denborarekin, gero ta geiago tupitzen eta kondensatzen ari zan ur-lurruna. Aideko gasak lur-azaleko gaiekin konbinatzen ziran; eta eguratsa ariñagotzen eta garbiagotzen zijoan berebat. Eundaka urte asko igaro ziran era ortan. BIGARREN-AROA aurrera samartuta zegoanean, dexente arinduta bide zegoan eguratsa; otz-bero-tokien eta urte-sasoiaren arrastoak agertzen dira garai ortan, beintzat. Inola ere urratuta zituan Eguzkiak odeitzar aiek. BIGARREN-AROAren erditik aurrera, argi eta garbi nabarmentzen dira klimaen eta urtesasoiaren desberdintzak. Gero ta nabarmentzenago doaz arrezkero.

Au ere bai gaiñera. Gorago esan dugu nola asi zan Eguzkia eratzen. Ori ere etzan bertan bera zertu: geldiro geldiro tupittu eta trinkotu zan, baizik. Jakintsuen ustez, garai orretantxe iritxi omen zan Eguzkia ere berorik eta argirik aundiena ematera.

Orra, ba: Eguzkiaren erpin-aldia eta Lurreko klima ta urtesasoen banakatzea BIGARREN-AROAren erdialdera gertatu baiziran, aro ortantxe jarri genezake Genesi'ko laugarren egunaren asiera ere. Garai artan asi baiziran zeruko argiak "denboraren, egunen eta urteen banatzaille izaten".

Beste erreparatu au ere egin izan da emen. Genesi'ak zer dala-ta jartzzen ditu landarak irugarren egunean eta eguzkia laugarrenean? Ez al da, ba, prexixokoa Eguzkia landaraentzako? Erreza da erantzuten. Goratxoago esanda dugu, landarak arri-egitetik eratu zala ikatzarria. Gara ortantxe izan zuan Lurrak gaurdainoko landara-aldirik aundiena eta ugariena. AURREN-AROKO azken aldia da. ANTRAKOLITOS-AROA esaten diote jakintsuek: IKATZARRI-AROA euskeraz.

Denbora ontako landara-motak ikustatu ezkerro, KRIPTOGAMA BASKULARRAK ditugu geienak, GIMNOSPERMATAR batzuekin. Umedade aundia bear dute oiek. Eguzkiaren argia, berriz, zearka izatea naikoa dute. Ori bide dala, lasai asko asi eta ugaritu zitezkean, Eguzkiaren argia lurrera zuzen zuzen etortzen asi baiño lenago ere. Orra, ba, aria barriro konponduta.

" ETA ESAN ZUAN JAINKOAK: AGERTU BITEZ URETAN ANIMALI BIZIDUN ARRASTAKARIAK; ETA EGATU BITEZ LUR GAINEAN EGAZTIAK, ZERUKO ORTZIAREN ZABALEAN " (Gn 1, 20).

Irutan sailtzen ditu Idazle Deunak animaliak: uretakoak, aidekoak, eta legorrekoak. Bostgarren egunean, uretakoak eta aidekoak sortu zituala Jainkoak, esaten digu. Erkatu dezagun geologiaren erakutsiekin.

Guk dakigunez, AURREN-AROKO asieran agertzen dira lenengo animaliak. Eta urtakoak dira. Bidez jarrita dago, ba, oien sorrera aideko

edo lurrekoena baiño lenago. Zergatik ipintzen du, ordea, oien sorkundea bostgarren egunean eta ez lenago, aurreagotik ere arraiak ba-ziran ezkerro?

Jainkoak irazandako arraien artean: "soin luzedun arraiandian eta uretan jirabiratzten diran klase guztietako bizidun arrastakariak" aitatzen ditu Genesi'ak. A.Puig'en esatez, TELEOSTERO-ARRAIK dira Idazle Deunak adierazi nai dituanak; alegia, bizkarrezurra erabat ezurtuta daukatenak; ezagunenak eta berexienak omen dirala oiek-eta. Oiek, berriz, BIGARREN-AROA asita gero agertu ziran, urtesasoiak eta klimak desberdintzen asita ziranean. Orduan sortutakoak badira ere, ez ziran asko ugaritu eta zabaldu BIGARREN-AROA ondotoxo erdiratu arte. Beste itzetan esanda: Genesi'ko laugarren eguna oso aurreratua zala arrai-mota oiek ugarienara iritxi ziranerako. Txit oargarria da munduaren kondairan arrai-klase auen azaltzea; auek baidira bizkarrezurra erabat zertuta daukaten lenengo animaliak. Eta guztiz egoki artu diteke auen ugaritzealdia bostgarren egunari emateko.

Gaiñera, "uretako animali soin-luzedunak" itzetan ederki asko ipiñi diteke IKTIOSAURIO, PLESIOSAURIO ta olako reptil ikaragarri aien aipamena. Auek ere, BIGARREN-AROAREN erditik aurre-ra ugaltu ziran geiena.

Oar bat emen. Ba-diteke norbaitek esatea: gauza askotxo dituk auek, BIGARREN-AROAN danak sartzeko! Auxe esango dizut nik: jakintsuek esaten dutenez: 540.000.000 urte euki omen zituan BIGARREN-ARO orrek. Zertxobait egiteko beta ba-da ori gero!

Ez dira, baiña arraiak bakarrik bostgarren egunean egiñak. Aideko egaztiak ere egun ortantxe jartzen ditu Genesi'ak. Paleontologiak dienez, legorreko animalien arrastoak baiño geroago agertzen dira egaztien aztarnak. Ola ta guztiz ere, lurreko animaliak seigarren egunean egiñak bezela ematen dizkigu Idazle Deunak. Nola konpondu ori?

Begira zer nola explikatzen duten ori jakintsuek. Txorien ezurrak, oso txulodunak, lasaiak eta arroak omen dira. Ori dala-ta aixa desegiten omen dira. Bestetik, berriz, aidean ibiltzen ziralarik, lurgaiñean gelditzen ziran akaatutakoan; eta ola ezin zitezkean fosildu, lurpe-

ratuta edo urperatuta egotea bearrezkoa baida fosil biurtu al izateko. Beraz, ez da arritzekoa, txoriak asko ugaritu arteraino, luzaroan arrastorik ez gelditu izatea.

Genesi'a, gaiñera, ez da gelditzen TXORIEKIN bakarrik; EGAZTI itza esatekoan, "aideko animali egalari guztiak" adierazo nai ditu. Ola ulertu ezkerro, harriz, insektoak eta reptil egalariak ere sartu ditezke tartean. Erruz izan ziran auek BIGARREN-AROAN; eta batez ere IRUGARREN-AROAN iritxi ziran ugaritasunaren gelenera: txorijendea ugaldu zanean. Ederki ipiñita daude, ba, ureko animalien ondoren eta lurrekoen aurretik.

" ETA ESAN ZUAN JAINKOAK: EMAN BITZA LURRAK ZEIN BERE KLASETAKO IZAKI BIZIDUNAK: ABEBREAK, REPTILAK ETA ABELUZUAK, BAKOITZA BERE MOTAREN KONTURA. ETA OLAXE EGIN ZAN " (Gn 1, 24).

Idazle Deunaren esatez, legorrekoak dira animalietan azkena sortuak. Eta iru sailletan banatzen ditu: etxe-abereak, lurrean arrastakatzen diranak, eta basoetako abeluzuak. Jakintsu-itzetan esateko, bitan sailtzen dira oiek danok: REPTILAK eta ERRAPEDUNAK.

Geologiaren erakutsiz, lenago dira animali arrastakariak errapedunak baiño. Jakintsuentzako, REPTIL-SAIL berean sartzen dira: bai legor-bustiko arrastakariak, eta bai legorrean bakarrik ibiltzen diran arrastakariak. Legorrekoetzaz bakarrik itz egiten digu Genesi'ak, eta oiekin soilik ari izango gera gu ere.

Estriñeko legor-reptilak, AURREN-AROAN azken aldera agertzen dira; baiña urrengo aroan azi ta ugaldu ziran gelenik, batez ere, BIGARREN-AROAREN erditik irugarrena bitartean. Aldi ontako zenbaitzuk 35-40 metro zituzten luzeeran. BIGARREN-AROA itzaltzearekin bat izkutatu ziran reptilaundi aiek, eta besteak ere asko urritu ziran. Ori dala-ta REPTIL-AROA esanaz deitzen dute jakintsuek BIGARREN-ARO ori. Iru klasetakoak izan ziran arrastakariok: lenengo uretakoak, urrena aidekoak, eta azkena legorrekoak. Ederki jarrita dago, ba, seigarren egunean, legorreko arrastakarien agertzea.

Errapedunak dira lurrean azkenena agertu ziran animaliak. BIGARREN-AROAN ere izan ziran banakaen batzuk; baiña, batez ere, IRUGARREN-AROA izan zan ERRAPEDUNEN-AROA.

" ETA ESAN ZUAN JAINKOAK: EGIN DEZAGUN GIZONA GURE BURUAREN IRUDIRA, ETA GURE ANTZERARA; ETA MENDEAN IZZN BITZA ITXASOKO ARRAIAK, ETA ZERUKO EGAZTIAK, ETA LAUANKADUN GUZTIAK, ETA LURBIRA OSOA, ETA LURGAINĒAN ARRAS-TAKATZEN DIRAN REPTIL GUZTIAK. ETA SORTU ZUAN JAINKOAK GIZONA... ETA AR-EMEAK EGIN ZITUAN " (Gn 1, 26-27).

Gizona da lurreko bizikari guztien artean azken azkena agertutakoa. LAUGARREN-AROAN dauzkagu aurreneko gizon-aztarna seguruek. Oraindik ez dago arrisku gabeko pruebarik, gizonaren agerrera IRUGARREN-AROAN ipintzeko. 1958'an arkitu zuten BACCINELLO'n (Itali'an) oraindik idoro izan dan gizatan kerako aztarnarik zaarrena. IRUGARREN-AROKoa omen da; baiña oraindik ez dute jakintsuek erabaki benetako gizona dan ala ez. [Ikus: "UN HOMME AU TERTIAIRE?" par Nicolas Cor-te, ECCLESIA, decembre (Paris 1958) 89 or.].

Dana dala beste animalia guztiak baiña beranduago agertua da gizona. Gaiñera, izaki guztien artean garaiena eta bikaiñena bera da, adimenduna danez. Orregatik bidez euki genezake izadieren koro eta errege bezela.

Irakurle, zer iruditu zaizu guzti au? Ez dagola burruka aundirik jakintzaen eta Liburu Santuaren artean, ezta? Nik ez dizkizut gauzak xikomiko guztiekin zabaldu, tokirik ez baidago emen; baiña jaulki dizkizut, aundiaurkiñetan beintzat, jakintsuek gai ontan uste dutena.

* * * * *

Agur egin baiña lenago, esan bat zor dizut, irakurle. BIBLIAREN izen ona jakintzaren esanetatik zintzilika ez ote dagoan-edo pentsatua izango duzu, apika, bein baiña gelagotan. Ondo go-

goan jaso auxe: LIBURU SANTUAK EZ DIRA JAKINTSU-
AK EGITEKO, SANTUAK EGITEKO BAIÑO. Ba-ditezke
jakintsaren erakutsiak eta Idazteunarenak bao e-
tortzea; eta ez etortzea ere bai. Kontra egonda
ere berdin berdin da. Gauza jakingarriagoa dala-
koan eman dizut lantxo au; baiña au ez da BIBLIA
adierazteko bidea.

Gizonei zeruko bidea erakustea da Idaz-
teunaren muiña. Beste guztia, mami ori erakusteko
kera eta bide bat besterik ez da. Ba-dakizu, Idaz-
teuna egin zanean, gizonak etzekiten gaurkoak ain-
bat geologiaren berri. Beraz, gara artako ustee-
kin itz egin bearra zegoan aiek ulertuko bazuten.
Ori, berriz, itz egiteko modua besterik ez da.
Eta modu ori osatzen duten elementuak, ba-ditezke
gero aldatzea, eta okerrak izatea ere bai; baiña
itz modu orrekin adieraaten dana ori da mamia,
ori da Jainkoaren ITZA: eta ori ezin diteke inoiz
eta inola ere aldatu.

Askok uste izan dute: goi-agerpena ola-
ko itz eta pentsakera batean eman izan zaigula,
konsagratu egin dituala esan oiek Jainkoak, eta
or esanda bezelaxe izan bear dutela gauzak beren
izatean, eta ez bestela. Uste oker okerra da au(2).

Onatx, ba, ZAZPI EGUNEKO munduaren sor-
tze orrekin Zer esan nai digun Liburu Santuak.
Auxe da mamia: JABE dala egiazko Jainko bakarra,
eta orretzek egiñak dirala guztiak; eta Eguzkia
eta Izarrak eta Lurra... gauza utsak dirala, ta
ez jainko, garai artako jentilerri guztiak uste
zuten bezela. Eta sei eguneko lanaren ondoren
atseden artu zuala Jainkoak berak zaspigarren
egunean bai, eta gizonak ere jai egin bear duala
astearen azkeneko eguna. Gaiñerako guztia, oso
dotorea nai baduzu, baiña soiñekoa eta itz modua
besterik ez da.

Pernando Mendizabal, ofm.

- (1) Jakintzaren eta Genesi'aren arteko konponketa-
rako ikusi: Ignacio Puig, "LA EDAD DE LA TIERRA"
Colección Austral.
- (2) Ederki banatuta arkituko dituzu idea auek: E.
Galbiati-A. Piazza, "Pagine difficili della Bibbia"
(Antico Testamento), Milano (1955).